

<p>درس: ۱۵ نام طراح: داود حدادیان نوشین شفقتیان</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان زنجان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۲ (از بعثت اسلام تا پایان صفویه) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	---	--

عنوان: قرون وسطی

اهداف یادگیری:

آشنایی دانش آموزان با برجسته ترین ویژگی ها قرون وسطی در تاریخ اروپا - تحولات سیاسی و اجتماعی و تحولات آن

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

- ۱- تاریخ جهان: عبدالرسول خیراندیش؛ تهران دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی، ۱۳۷۹
- ۲- تاریخ تمدن از کهن ترین روزگار تا سده ما، ج ۲؛ هنری لوکاس؛ ترجمه عبدالحسین آذرنگ، تهران، سخن ۱۳۸۲
- ۳- درآمدی به مسیحیت: مری جو دیور؛ ترجمه حسن قنبری، قم مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۱

تحولات سیاسی و اجتماعی

۱- امپراتوری روم شرقی (بیزانس)

کلیسای ایاصوفیه، شاهکار معماری دوران بیزانس - استانبول

روم در قرن ۴ بر اثر مشکلات اداری و اقتصادی به دو بخش شرقی و غربی تقسیم گردید.

روم شرقی بخاطر اقتصاد، ارتش، نیروی دریایی نیرومند در مقابل مسلمانان دوام آورد.

قسطنطنیه بخاطر موقعیت جغرافیایی و ارتباطی ویژه و باروهای دفاعی محکم، پایگاه مهمی در تسلط بیزانس بر ولایات و راههای تجاری بود، سرانجام با فتح قسطنطنیه توسط ترکان مسلمان عثمانی متلاشی شد.

۲- آثار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تهاجم ژرمن ها به روم غربی:

- ۲-۱- افول شهرنشینی
- ۲-۳- گسترش زندگی روستائینی
- ۲-۲- رکود تجارت
- ۲-۴- رکود تعلیم و تربیت، تعطیلی مدارس و فراموشی علوم، ادبیات و هنر یونانی و رومی

۳- پادشاهی شارلمان و امپراتوری مقدس روم :

فرانک ها از ژرمن ها بوده ابتداء سرزمین گل تصرف و آئین مسیحیت را قبول نمودند پادشاه آنها شارلمانی ۸۱۴-۷۶۸م قدرت فرانک ها را به اوج رساند .

اقدامات شارلمانی :

بخش اعظم اروپای غربی و مرکزی را تا ۸۰۰ م در تسلط خود داشت .

اتحاد با پاپ یعنی امپراتوری مقدس را ایجاد نمود .

برای اداره قلمرو کومس یا کنت را ایجاد نمود . کنت ها نماینده پادشاهان در مناطق محسوب می شوند .

و همین طور انتصاب مأمورانی برای نظارت بر عملکرد کنت را بوجود آورد.

۴- گسترش و تحکیم نظام فئودالیسم :

پس از انقراض شارلمانی در اوایل قرن ۹ م هرج و مرج اروپا را فرا گرفت و به دلیل حملات طوایف شرقی و شمالی اوضاع اروپا را نا امن کرد .

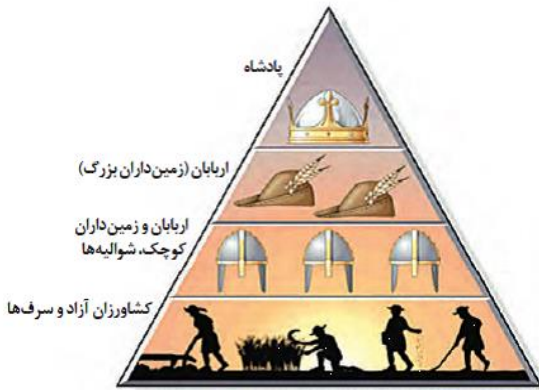
پادشا به دلیل عدم تامین هزینه ارتش قادر نبود با اقتدار و امنیت قلمرو خود را حفظ کند به همین خاطر بخش هایی از زمین های خود را در مقابل خدمات به اشراف درجه ۲ واگذار کرد . آنها نیز همین کار را با زیردستان خود انجام دادند .

سلسله مراتب ارباب فئودال ، باجگزار یا واسال (هنگام جنگ ارباب را یاری می کردند) بوجود آمد . واسال به ارباب خود سوگند وفاداری یاد می کرد و موظف بود که هنگام جنگ او را یاری دهد، از کاخ و کوشک او حفاظت نماید و به او عوارض و مالیات بپردازد.

وظایف فئودال ها :

- از زیردستان مالیات می گرفتند ؛
- قضاوت می کردند ،
- حکم اعدام صادر می کردند ،
- حق اعلام جنگ و صلح را داشتند .
- لواء و پرچم خاصی را برای خود داشتند ،

وضعیت و موقعیت سرف ها :

به کشاورزانی که در زمین اربابان کار می کردند **سرف** می گفتند . آنها همینطور پایین ترین طبقه اجتماعی محسوب می شدند آنها حق ترک زمین را نداشتند و مثل بردگان خرید و فروش **نمی شدند** . گروهی از سرف ها، کشاورزان آزادی بودند که به علت بدهکاری سرف می شدند.

کشاورزی در قرون وسطی ؛

علت بهبود کشاورزی و افزایش محصول : ۱- اختراع خیش آهنی، ۲- بهره گیری وسیع از اسب در امور زراعی ۳- استفاده درست از کود حیوانی.

در این دوره یک سوم تا نیمی از زمین به منظور بازیابی زیرکشت نمی رفت . در این دوره **قحطی** ، **گرسنگی** به کرات اتفاق می افتاد و وضعیت نامناسب جاده ها و حمل و نقل موجب تشدید آن می شد .

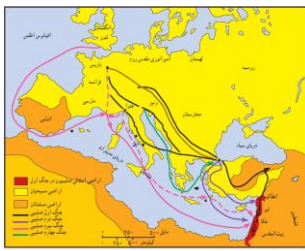
۵- جنگ های صلیبی :

سلسله جنگ هایی است که مسیحیان به دعوت پاپ به فرماندهی شاهان اروپایی علیه مسلمانان برپا کردند به این نبردها **جنگ های صلیبی** گفته می شود .

این جنگ ها **۲۰۰** سال طول کشید .

چون جنگجویان نشان **صلیب** بر لباس و پرچم های خود داشتند به این نام معروف شده اند .

علل و عوامل جنگ های صلیبی :

علل و عوامل مختلف دینی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در بروز جنگ های صلیبی نقش داشتند.

الف) مشکلات اقتصادی و اجتماعی :

در این دوره رکود حاصل از **حمله ژرمن ها** ، **افزایش جمعیت** ، **فقر** ، **کمبود غذا و بیکاری** را همراه آورده بود . در مقابل

گروهی از اروپاییان که به عنوان زائر به بیت المقدس رفت و آمد داشتند، **آوازه ثروت، رفاه و رونق سرزمین های**

اسلامی را به گوش دیگران رسانیده بودند.

(ب) به خطر افتادن بیزانس :

جنگ ملازگرد و شکست از سلجوقیان و پیشروی آنان در آسیای صغیر ، باعث کمک خواهی بیزانس از پاپ گردید .

پاپ اوربان دوم مسیحیان را به حمله به سرزمین های اسلامی و جنگ با مسلمانان فرا خواند.

پ (موقعیت های نظامی مسیحیان در اندلس :

شکست دادن مسلمانان در اندلس روحیه مسیحیان را برای تصرف سرزمین های جدید و مسلمانان دو چندان کرد.

روند جنگ های صلیبی :

در اولین جنگ مسیحیان، به خاطر غفلت حکومت سلجوقی و اختلاف و دشمنی هایی که میان خلافت های فاطمیان و

عباسیان، پیروز شدند شام، بیت المقدس و سواحل شرقی مدیترانه به تصرف آنها درآمد .

پس از آن صلاح الدین ایوبی بر مسیحیان چیره گردید و سرانجام مسلمانان در این جنگ ها پیروز شدند .

آثار پیامدهای جنگ های صلیبی :

الف) آسیب های جانی و مالی بر سرزمین های اشغالی صورت گرفت .

ب) مسیحیان از مسلمانان در حوزه های اقتصادی ، فرهنگی و علمی بهره گرفتند .

پ) انتقال دستاوردهای تمدنی از شرق به غرب انجام گرفت .

ت) افزایش آگاهی جغرافیایی اروپائیان .

ث) شکوفایی بنادر اروپایی .

۶- پیدایش پادشاهی های قدرتمند :

در انگلستان و فرانسه پادشاهان قدرتمند بوجود آمدند . تشکیل ارتش دائمی توسط پادشاهان باعث تقویت حکومت

مرکزی و کاهش قدرت فئودال ها گردید بازرگانان نیز بخاطر برقراری نظم ، وحدت اداری ، برقراری امنیت و یکسان

سازی قوانین از شاهان حمایت کردند .

کلیسا و تحولات آن :

(۱) جایگاه و موقعیت کلیسا :

کلیسا همه جانبه بر خانواده ، زمین ها و حتی علوم تسلط داشت ، **بخشش گناهان** در قبال پول در کنار **تفتیش عقاید** یا **انگیزسیون** یعنی مقابله با بی دینی و اندیشه های مخالف از اقدامات کلیسا در این زمان محسوب می شود. متهمان به بی دینی و بدعت گذاری از کلیسا اخراج و به سختی مجازات می شدند. **تبعید، مصادره دارایی، به چوب بستن و سوزاندن** از جمله مجازات های متهمان بود.

(۲) پاپ ها و پادشاهان :

رابطه پاپ با پادشاهان همراه با **اتحاد و همکاری و رقابت و کشمکش** **سر قدرت** بود. پس از **مرگ شارلمانی** اسقف ها و پاپ به سبب **آشفستگی اوضاع**، مدعی حقوق سیاسی و قدرت دنیوی شدند و در مواقعی با شاهان و امپراتوران به رقابت و کشمکش پرداختند. در سده های ۱۱ و ۱۲م اختلاف و درگیری شدیدی میان پاپ و امپراتور آلمان (امپراتور مقدس روم) بر سر **انتصاب اسقف ها و اعطای حلقه و عصای اسقفی** به وجود آمد.

(۳) علوم آموزش :

در نیمه نخست قرون وسطا به دلیل **افول شهرها**، فعالیت های علمی و فرهنگی، بی رونق شده و عمده آموزش به **تربیت کشیشان و مبلغان مذهبی** اختصاص یافت. **شارلمانی** علاقه و توجه خاصی به دانش و تعلیم و تربیت نشان داد. او مدرسه ای در کاخ سلطنتی در پایتخت خود تأسیس نمود. در نیمه دوم قرون وسطا به ویژه بعد از **جنگ های صلیبی**، به سبب **رونق شهرهای اروپایی و افزایش ثروت و رشد جمعیت شهری**، نیاز به علم و آموزش بیشتر شد . در **ایتالیا** مراکز علمی توسعه پیدا کرد . کتاب **قانون ابن سینا** از متون اصلی دانشگاه ها محسوب می گردید . مسیحیان در این دوره متون یونانی را از مسلمانان فرا گرفتند . در این دانشگاه ها، **حقوق ، فلسفه ، الهیات مسیحی** تدریس می شد . در این زمان **توماس آلویناس** فیلسوف برجسته در کتاب خود با عنوان «اصول الهیات» از برهان **ارسطو** برای اثبات خدا استفاده می کرد .

خلاصه درس :

در این درس با تحولات بزرگی مانند تشکیل امپراطوری مقدس، گسترش فئودالیسم، جنگ های صلیبی همچنین با عوامل و نتایج این جنگ ها و جایگاه کلیسا در قرون وسطا آشنا شدیم.

نقشه‌ی دانشگاه‌های اروپا در سده‌های ۱۳ و ۱۴ م

پرسش‌ها یا فعالیت‌های مکمل برای درک بهتر مطالب مطرح شده در درس:

۱. علت دوام امپراتوری روم شرقی در برابر حملات سپاهیان مسلمان چه بود؟
۲. چرا قسطنطنیه پایگاه مهم تجاری به شمار میرفت؟
۳. امپراتوری روم شرقی در چه سالی و چگونه از بین رفت؟
۴. تهاجم ژرمن‌ها به امپراتوری روم غربی از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی چه پیامدهایی به دنبال داشت؟
۵. فرانک‌ها چه کسانی بودند؟ و چگونه حکومت خود را بنیان نهادند؟
۶. فرانک‌ها چگونه توانستند قلمرو خود را گسترش دهند؟
۷. پادشاهی فرانک‌ها در زمان چه کسی به اوج قدرت رسید؟
۸. مهمترین اقدامات شارلمانی را بنویسید.
۹. پاپ در مقابل حمایت‌ها و خدمات شارلمانی چه امتیازی به او داد؟
۱۰. در زمان شارلمانی کنت‌ها چه وظایفی برعهده داشتند؟
۱۱. انقراض امپراتوری شارلمانی در اوایل قرن ۹م چه پیامدهایی به دنبال داشت؟
۱۲. کدام عامل موجب شد تا پادشاهان قسمت‌هایی از زمین‌ها و املاک خود را به زبردستان و یا اشراف درجه دوم واگذار کنند؟
۱۳. واسال‌ها نسبت به ارباب خود چه تعهداتی داشتند؟
۱۴. در قرون وسطا فئودال‌ها از چه حقوقی برخوردار بودند؟
۱۵. یکی از نتایج مهم نظام فئودالیسم چه بود؟
۱۶. سرف‌ها چه کسانی بودند؟ و به چند دسته تقسیم می‌شدند؟
۱۷. موقعیت اجتماعی سرف‌ها در قرون وسطا چگونه بود؟

۱۸. در قرون وسطا چه عواملی موجب بهبود کشاورزی و افزایش محصول شد؟
۱۹. جنگ های صلیبی به چه جنگ هایی گفته می شود؟
۲۰. علل و عوامل شروع جنگ های صلیبی را نام ببرید
۲۱. کدام واقعه موجب شد تا امپراتور روم شرقی از پاپ علیه مسلمانان درخواست کمک نماید.
۲۲. جنگ های صلیبی با چه نتیجه ای به پایان رسید؟
۲۳. پیامد جنگ های صلیبی برای مسلمانان چه بود؟
۲۴. آثار و پیامد های جنگ های صلیبی برای اروپاییان را بنویسید
۲۵. در سده های ۱۲ و ۱۳م چه عواملی موجب شد تا پادشاهان نیرومندی در اروپا بر سر کار آیند؟
۲۶. هدف پادشاهان قدرتمند اروپایی از تشکیل ارتش منظم و دائمی چه بود؟
۲۷. مراحل پیدایش و قدرتمند شدن پادشاهان اروپایی را بیان کنید .
۲۸. چرا بازرگانان و صنعتگران از پادشاهان حمایت می کردند؟
۲۹. موقعیت و جایگاه کلیسا در قرون وسطا را شرح دهید .
۳۰. کلیسا در قرون وسطا برای مقابله با مخالفان از چه روش هایی استفاده می کرد؟
۳۱. پس از کدام رویداد، اسقف ها و پاپ مدعی حقوق سیاسی و قدرت دنیوی شدند؟
۳۲. در نیمه نخست قرون وسطا علم و آموزش چه وضعیتی داشت؟
۳۳. در نیمه دوم قرون وسطا چه عواملی موجب رشد و رونق علم و آموزش شد؟
۳۴. مدرسه های و از نخستین مراکز آموزش عالی اروپایی بودند که در گشایش یافتند.
۳۵. در قرون وسطا آموزش رسمی به چه زبانی بود؟ و بر چه موضوعاتی تاکید می شد؟

پاسخ ها:

۱. به دلیل برخورداری از اقتصاد و ارتش و نیروی دریایی نسبتا نیرومندی، با وجود از دست دادن سرزمین های آفریقایی و بخش وسیعی از قلمرو آسیایی خود، همچنان دوام آورد.
۲. به سبب برخورداری از موقعیت جغرافیایی و ارتباطی ویژه و داشتن بارو های دفاعی مستحکم

۳. در سال ۱۴۵۳م با فتح قسطنطنیه توسط ترکان مسلمان عثمانی

۴. این یورش ها موجب افول شهرنشینی، رکود تجارت و گسترش زندگی روستانشینی شد. بیشتر شهر های اروپای غربی که برپایه ی تجارت رونق گرفته بودند رو به انحطاط نهادند. بازرگانان و صنعتگران شغل خود را رها نموده و به جاهای امن گریختند.

در زمینه فرهنگی ، تعلیم و تربیت و فعالیت های فرهنگی از رونق افتاد، بیشتر مدارس تعطیل شد، به مرور زمان علوم، ادبیات، معماری و هنر یونانی و رومی از یاد رفت.

۵. فرانک ها دسته ای از ژرمن ها بودند که با تصرف سرزمین گل حکومت خود را بنیان نهادند

۶. با گرویدن به دین مسیحیت و اتحاد با کلیسای رم

۷. شارلمانی

۸. شارلمانی با جنگ های پی در پی که با خونریزی بسیار همراه بود ، بخش اعظم اروپای غربی و مرکزی را تا سال ۸۰۰م تحت سلطه خود درآورد.

شارلمانی همچون پدر و نیای خود با پاپ متحد شد و از او در برابر دشمنان و رقیبانش پشتیبانی کرد

شارلمانی برای اداره قلمروی خود نهاد اداری دوران امپراتوری روم موسوم به کومس یا کنت را احیا کرد -

شارلمانی مأموران ویژه ای را برای نظارت دقیق در عملکرد کنت ها برگزید که مستقیماً به پادشاه گزارش میدادند -

۹. پاپ لقب "امپراتور مقدس روم" را به او داد.

۱۰. کنت ها به عنوان نماینده پادشاه، مناطق مختلف امپراتوری فرانک ها را اداره میکردند.

۱۱. پس از انقراض امپراتوری شارلمانی هرج و مرج اروپا را فراگرفت و حملات طوایف غیرمتمدن از شرق و شمال

موجب گسترش نا امنی شد.

۱۲. پادشاهان به دلیل ناتوانی در تأمین هزینه ارتش، قادر به حفظ اقتدار و امنیت قلمرو خود نبودند به همین دلیل

قسمت هایی از املاک خود را در برابر دریافت خدمات نظامی و غیر نظامی به زیر دستان واگذار کردند.

۱۳. به ارباب خود سوگند وفاداری یاد می کردند و موظف بودند که هنگام جنگ او را یاری دهند، از کاخ و کوشک او

حفاظت نمایند و به او عوارض و مالیات بپردازند.

۱۴. کلیه حقوقی را که خاص شاهان بود تصاحب کردند به این معنا که از زیردستان خود مالیات می گرفتند، به قضاوت می پرداختند، و حتی بعضی از آنان حکم اعدام صادر می کردند. آنان همچنین حق اعلان جنگ و صلح داشتند و پرچم و لوای مخصوص به خود داشتند.

۱۵. نظام فئودالیسم باعث شد که قدرت سیاسی میان فئودال ها یا زمین داران بزرگ و کوچک تقسیم شود.

۱۶. کشاورزان وابسته به زمین که بر روی زمین های اربابان کار می کردند. گروهی از آنها کشاورزان آزادی بودند که به علت بدهکاری سرف شدند. عده ای نیز به خاطر نا امنی و هرج و مرج زمین خود را به فرد نیرومندی واگذار کردند و در عوض آن از حمایت او برخوردار شدند.

۱۷. سرف ها در پایین ترین مرتبه اجتماعی نظام فئودالی قرار داشتند. سرف اجازه نداشت که ملک ارباب خود را ترک کند اما در عین حال مانند برده نیز قابل خرید و فروش نبود.

۱۸. اختراع خیش آهنی، بهره گیری وسیع از اسب در امور زراعی و استفاده درست از کود حیوانی موجب بهبود کشاورزی و افزایش محصول شد

۱۹. به سلسله ای از جنگ ها گفته می شود که مسیحیان به دعوت پاپ و به فرماندهی شاهان و اشراف اروپایی علیه مسلمانان برپا کردند. این جنگ ها حدود ۲۰۰ سال طول کشید و چون مسیحیان شرکت کننده در آن نشان صلیب را بر لباس و پرچم های خود نصب کرده بودند، به جنگ های صلیبی مشهور شد.

۲۰. مشکلات اقتصادی و اجتماعی سرزمین های اروپایی، به خطر افتادن موجودیت امپراتوری بیزانس، موفقیت های نظامی مسیحیان در اندلس

۲۱. پیروزی سلجوقیان بر امپراتوری بیزانس در جنگ ملازگرد و پیشروی آنان در آسیای صغیر.

۲۲. جنگ های صلیبی سرانجام با پیروزی مسلمانان و بیرون راندن صلیبیان از آخرین پایگاهشان در سواحل شام به پایان رسید.

۲۳. اگرچه مسلمانان در جنگ های صلیبی پیروز شدند و توانستند سرزمین های خود را حفظ کنند اما از آنجایی که میدان های جنگ، در بخشی از قلمروی اسلامی یعنی فلسطین، شام، و مصر واقع بود آسیب و خسارت های جانی و

مالی فراوانی برای ساکنان این مناطق به بار آورد.

۲۴. صلیبیان اگرچه در جنگ های صلیبی شکست خوردند ، اما بهره های اقتصادی، فرهنگی و علمی فراوان بردند. آنها در نتیجه این جنگ ها با تمدن باشکوه اسلامی آشنا شدند. در حقیقت جنگ های صلیبی زمینه ساز انتقال دستاورد های گوناگون تمدن اسلامی بخصوص دستاورد های علمی مسلمانان به اروپا شد. بر اثر این جنگ ها اطلاعات جغرافیایی اروپاییان افزایش یافت و بنادر مهم اروپایی در دریای مدیترانه دوباره رونق گرفتند.

۲۵. احیای شهرها و رشد تجارت

۲۶. آنها به منظور ایجاد تمرکز و کاهش وابستگی به نیروی نظامی فئودال ها، اقدام به تشکیل ارتش منظم و دائمی کردند.

۲۷. احیای شهرها و رشد تجارت ← بر سرکار آمدن شاهان قدرتمند ← تشکیل ارتش منظم و دائمی ← تقویت

حکومت مرکزی و کاهش قدرت اشراف فئودال ← حمایت بازرگانان و صنعتگران از شاه

۲۸. زیرا حکومت مرکزی مقتدر از طریق برقراری نظم و امنیت، وحدت اداری و یکسان سازی قوانین، شرایط مساعدی برای توسعه تجارت و صنعت فراهم می آورد.

۲۹. در قرون وسطا هیچ نهادی به اندازه کلیسا تأثیرگذار نبود. تمام کسانی که در خانواده مسیحی به دنیا می آمدند به

این نهاد قدرتمند تعلق داشتند. کلیسا بر تمام جنبه های زندگی مسیحیان نظارت می کرد. در سده های میانه مقام

های کلیسا هدایت جریان فکر و فرهنگ را بدست گرفتند و کلام، فلسفه، اخلاق، ادبیات و هنر را مطابق میل خود

تعلیم می دادند. آنها تفسیر کتاب مقدس را حق انحصاری خود می شمردند و اجازه نمی دادند که این کتاب جز به

زبان لاتین به زبان های دیگر ترجمه و منتشر شود. کلیسا همچنین در قرون وسطا موفقیت زیادی در گسترش

مسیحیت در میان ژرمن ها و سایر اقوام مهاجم به اروپا کسب کرد. علاوه بر اینها کلیسا دارای املاک و زمین های

بسیاری در سرتاسر اروپا و بخصوص ایتالیا بود.

۳۰. از حربه تفتیش عقاید یا انکیزیسیون استفاده می کرد. متهمان از کلیسا اخراج و به سختی مجازات می شدند.

تبعید، مصادره دارایی، به چوب بستن و سوزاندن از جمله مجازات های این متهمان بود

۳۱. مرگ شارلمانی

۳۲. در نیمه نخست قرون وسطا به دلیل افول شهرها، فعالیت های علمی و فرهنگی کساد و بی رونق شده و عمده آموزش به تربیت کشیشان و مبلغان مذهبی اختصاص یافت و به طور کلی کلیسا تسلط کاملی بر فرهنگ و نظام تعلیم و تربیت داشت.

۳۳. در نیمه دوم قرون وسطا به ویژه بعد از جنگ های صلیبی به دلیل رونق شهرها و افزایش ثروت و رشد جمعیت شهری نیاز به علم و آموزش بیشتر شد. پادشاهان، فئودال ها، کلیسا، و بازرگانان نیازمند افراد باسواد و حساب دان بودند. همچنین در آن دوره ضرورت وجود حقوق دانان برای حل و فصل دعاوی بیش از گذشته احساس می شد.

۳۴. حقوق و طب - ایتالیا

۳۵. به زبان لاتین و بر موضوعات الهیات مسیحی، فلسفه و منطق تاکید می شد. و به علوم تجربی و مهندسی توجهی نمی شد.

سوالات امتحانی پر تکرار :

۱. مهم ترین پیامدهای اجتماعی و اقتصادی یورش ژرمن ها به امپراتوری روم غربی چه بود؟
۲. علل و عوامل موثر در بروز جنگ های صلیبی را بیان کنید .
۳. هدف پادشاهان قدرتمند اروپایی از تشکیل ارتش منظم و دائمی چه بود؟
۴. آثار و پیامدهای جنگ های صلیبی برای مسیحیان را بنویسید .
۵. عوامل موثر بر رشد و رونق علم و آموزش در نیمه دوم قرون وسطا را بیان کنید .
۶. چرا بازرگانان و صنعتگران اروپایی از اقدام شاهان اروپایی در تقویت حکومت مرکزی پشتیبانی کردند؟